

si nova Synodus non celebretur, id solum reliquum erit ut examinatores pro-synodales eligantur.

III.º Ad Examinatores pro-synodales eligendos, opus est ut Episcopus obtineat indultum S. Sedis, quae ei concedit ut illos nominet atque proponat Capitulo, a cuius majori parte debent approbari. Hi durant in officio solum ad annum; quo elapso, oportet ut Episcopus iterum pro eorundem confirmatione ad S. Sedem recurrat. (*Bened. XIV l. c. 10*).

IV.º Examinatores debent omnes ad sancta Dei Evangelia jurare se, quacumque humana affectione postposita, fideliter munus esse executuros. Juramentum istud exigitur pro valido, et quidem ita ut, si unus tantummodo illud non emisisset, concursus invalidi essent. Sufficit tamen quod semel (post electionem singulis annis) praestitum fuerit, neque exigitur ut in singulis concursibus renovetur (*Ferraris l. c. 34*). Illud esse emittendum ab Examinatoribus pro synodalibus coram Episcopo aut Vicario Generali, et ab Examinatoribus synodalibus in synodo, dicit Benedictus XIV (*l. c. 6*); sed Ferraris (*l. c.*) censet hos postremos extra Synodum quoque juramentum emittere posse.

V.º Tridentinum (*l. c.*) dicit: « Caveant ne quidquam prorsus occasione » hujus examinis, nec ante nec post, accipiant; alioquin simoniae vitium » tam ipsi quam alii dantes incurrant, a quo absolvi nequeant, nisi dimissis » beneficiis, quae quomodocumque etiam antea obtinebant, et ad alia in posterum inhabiles reddantur ».

ARTICULUS II.

De indictione concursus et examine.

101. I.º Intra tempus a jure statutum Episcopus aperiat concursum per publicum edictum, in quo tum diem et horam examinis, tum etiam terminum utilem ad concurrendum, atque ad requisita (scilicet attestaciones meritorum, munerum, aetatis etc.) Cancellario exhibenda, determinet; ita scilicet ut inter terminum ipsum et examen saltem aliqui dies decurrant.

Quaeritur I.º *Quid de more multorum Episcoporum indicendi quidem concursum, sed simul advocandi aliquem, propter timorem ne sponte concurrentes sint minus apti; ut silicet bono Paroeciae melius et tutius consulatur?* Medium istud adhiberi poterit sub duabus conditionibus. Prima est quod si forte praeter praevisionem, concurrat aliquis magis dignus invitato, ille et non iste eligatur. Secunda est quod medium hujusmodi ad casus rarissimos, et vere urgentis et manifestae necessitatis, reservetur. Secus enim concurrentes animo deicerentur, et multi ad studium incumbere atque ad concursus se praesentare cessarent. Penuria autem concurrentium efficit ut Episcopus vel Sacerdotibus minus aptis Paroecias dare cogatur, vel semper in eo sit ut aliquem advocet.

Quaeritur II.º *Potestne Episcopus excludere aliquem a concursu?* Affirmative, si qui excluditur gravi da causa revera excludi debeat. Mens enim Tridentini est ut concurrentes Examinatoribus nominentur ab Episcopo, vel saltem sperari debeat quod sint idonei; dicit enim (*XXIV. XVIII*): « Epi-

» scopus... idoneos aliquot Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis » Examinatoribus nominat ». Confirmatur etiam a S. C. C. apud *Acta (XVII. pag. 590)*.

II.º Elapso termino designato, nemo amplius acceptari debet. Excipiendus tamen est casus, in quo, examine non adhuc incepto, se praesentet aliquis, qui rationabili impedimento detentus, tempestive se praesentare nequiverit. Ita S. Rota apud *Monitore (IV. I. pag. 16)*.

III.º Eveniente hora concursus, Episcopus (aut Vicarius Generalis) et Examinatores (qui ad minus tres esse debent. *Trid. XXIV. XVIII*) cum Cancellario se conferant ad examinandos.

IV.º Casus et quaestiones resolvendae latino idiomate dicitur omnibus eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore textus Evangelii (super quo conciunculam nationali idiomate perscribant), nec non aliquod caput Concilii Tridentini aut Catechismi Romani in nationalem linguam traducendum, tradatur. Benedictus XIV (Const. *Cum illud*) suggerit ut haec traductio fiat oretenus ab unoquoque concurrente separatim et aliis non audientibus. Sed res ista, quae sub praecepto minime proponitur, passim negligitur propter varias difficultates; et potius traductio in scriptis acceptatur.

V.º Certum idemque omnibus spatium temporis constituitur, intra quod casus resolvant, et conciunculam componant.

VI.º Eodem in conclavi concurrentes omnes claudantur; unde nemo eorum egredi, neque alius quispiam eo ingredi possit.

VII.º Omnes sua quisque manu tum responsa tum sermonem scribant, subscribantque.

VIII.º Unusquisque haec sua scripta tradat Cancellario, qui ea claudat et sigillis muniat. Accedant autem subscriptiones ipsius concurrentis, Cancellarii, Examinatorum et Episcopi. Haec omnia proponuntur a Benedicto XIV (Const. *Cum illud*); et jam consuetudine fere ubique recepta sunt.

ARTICULUS III.

De judicio ferendo ab Examinatoribus.

102. *Judicium, quod ad Examinatores spectat, in quo consistit?*

Ipsi judicare tenentur de sola idoneitate et sufficientia uniuscujusque concurrentis; dum judicium de majori idoneitate ad Episcopum spectat. Patet ex Tridentino dicente: « Renuntientur (Episcopo) quotcumque ab his » (examinatoribus) idonei judicati fuerint aetate, moribus, doctrina, prudentia, » et aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis, ex hisque » Episcopus eum eligat, quem caeteris magis idoneum judicaverit ».

103. *Sed quisnam judicari poterit idoneus aetate, moribus, doctrina, prudentia, et aliis rebus etc.?*

Quoad aetatem (per se loquendo) sufficit si concursus habeat aetatem canonicam, si nempe 25 annum attigerit (*Trid. XXIV. XII*).

Quoad mores (qui, ut ait Lugo *De Just. XXXV. 2*, sumuntur a statu et consueto modo operandi, non vero ab uno vel altero actu ex fragilitate com-

misso) ordinarie sufficit si concurrens circa illos bona fama gaudeat, quatenus (ut dicit Palao XIII. IV. v. 4) nec in iudicio condemnatus fuerit, nec apud graves et probos viros existimationem amiserit. S. Th. explicans illud *Oportet Episcopum sine crimine esse*, dicit: « Non vult dicere Apostolus quod qui » mortaliter peccat non possit eligi, sed quod non sit infamis. Quasi dicat » quod ille, qui est in peccato notorio et famoso estque infamis de facto » propter enormitatem et gravitatem criminis, iste talis est prorsus indignus » ut eligatur ». Et Th. Hurtado (qui de Examinatoribus synodalibus ex professo tractavit) n. 437 scripsit: « Si peccatum mortale sit occultum, etiam » si sciatur ab aliquo Examinatore, etsi faciat malum virum coram Deo, » tamen non facit malum ministrum Ecclesiae, si per alias qualitates potest » esse utilis ». Dixi *ordinarie*; si enim ageretur de concubinato, aut de peccatis commissis cum pluribus personis; et, uno verbo, si, attentis circumstantiis extraordinariae fragilitatis, vel malitiae, vel imprudentiae, vel levitatis etc., scandala reformidari deberent; tunc subiectus hujusmodi, quamvis hucusque bona fama gauderet, reprobandus esset; quid enim refert si infamia non adsit hodie, si adfutura sit cras?

Quoad *doctrinam*, Hurtado (n. 461) optimam dat regulam, inquit: « Ille dicitur illiteratus (*nempe carens doctrina sufficienti*) ad Parochialem, » qui nescit ea quae sufficiunt ad populum edocendum ea quae credere et » observare debet, eique Sacramenta ministranda ». Sacramentum, cujus administratio majorem scientiam requirit, est Poenitentia; sed S. Lig (VI. 627) dicit: « satis esse si confessarius intelligat quae frequentius accidunt, » et de aliis sciat dubitare ». Concurrentes itaque examinandi sunt circa casus practicos, eos scilicet qui (attentis etiam Paroeciae circumstantiis) facile aut non difficiliter occurrere possunt, v. g. de furto; de compensatione; de restitutione; de sexto praecepto; de sanctificatione festorum; de jejuniis et abstinentia a carnibus; de muneribus Parochi propriis; de illis impedimentis matrimonii quae facilius occurrere possunt, et de modo dispensationes impetrandi et exequendi; de debito coniugali; de obligationibus statuum particularium et maxime genitorum; de recidivis et occasionariis; de sigillo, de sollicitatione etc. Si concurrentes in his male respondeant, vix aut ne vix quidem approbari poterunt; si autem circa casus metaphysicos et abstrusissimos, qui difficillime in praxi unquam occurrunt, examinati fuerint et male responderint, non ob id tamquam scientia necessaria destituti reprobari possunt, multo magis si ex studiis in scholis cum laude peractis, vel ex probatione data in aliis concursibus, vel eo quod officio Parochi vel Vicarii bene functi fuerint, de eorum instructione sufficienti satis superque constaret. Enimvero iudicium de doctrina, sive pro sive contra concurrentem, non solum in scriptis, sed aliis quoque notitiis, quae de illo habeantur, fundari potest et subinde debet. Nunquid enim concurrentem ignorantissimum qui casu hac vice sat bene responderit, Examinatores tamquam sufficienti doctrina praeditum, cui tuto paroecia committi valeat, iudicare poterunt in conscientia? Hujusmodi profecto nequit esse sensus Tridentini. Idem dic in casu inverso concurrentis, qui doctrinae et peritiae suae argumenta manifestissima jam dederit, casu autem hac vice non bene responderit, et maxime si de rebus difficilibus neque practicis (quas extemplo scire non teneatur) interrogatus fuerit. Vide Acta (XXII. 136).

Quoad *prudentiam*, difficile est quod subjectus (alioquin sufficienti scientia et probitate praeditus) reiici debeat, eo quod (v. g. propter illius aetatem juvenilem) circa dotem istam iudicium in positivis notitiis fundatum efformari non possit. Excipe nisi ageretur de Paroecia alicujus oppidi, aut tali quae, propter amplitudinem aut alias circumstantias, magnam prudentiam exigeret: et maxime si jam constaret quod concurrens praepropere, fanatico, et sine reflexione procedere solitus esset.

Quoad *alias res ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunas*, videntur praesertim an Paroecia aliquam specialem praerogativam in Pastore exigat; et ex hoc capite, v. g., concurrens avarus aut aere alieno gravatus excludi deberet si pauperes abundarent. Idem dic si concurrens esset male firmae salutis, debilis, delicatus, aut piger, et Paroecia esset ampla et multum laborem magnamque operositatem exigeret etc. (Si concursus unicus pro pluribus paroeciis deserviret, considerandum esset an talis vel talis concurrens pro qualibet, an vero solum pro aliqua approbari possit).

Nihil dico de defectibus naturalibus, si forte, v. g., quis propter surditatem confessionibus excipiendis, aut propter balbutiem praedicationi esset omnino ineptus; aut si quis identidem in amentiam incideret. Interdum considerari debet etiam concurrentis indoles, v. g., nimia iracundia et facilitas litigandi cum omnibus, tenacitas proprii iudicii etiam contra Superiores etc.

Benedictus XIV inter bona merita recenset etiam servitia Ecclesiae praestita (v. g. in officio Vicarii); sed videndum an bene, an vero male illa praestiterit.

104. *An regulae recensitae servandae sint semper rigore?*

Negative. Enimvero 1.º propter magnam Ministrorum penuriam, vel difficultatem inveniendi subjectum qui illam paroeciam acceptare velit, utique indulgentius procedi poterit; necessitas enim non habet legem (Cf. S. Lig. VI. 628 et Lugo De just. et jur. XXXV. 5). Hoc tamen intellige nisi potius expediat ut Paroecia adhuc vacans remaneat, vel etiam prorsus sacerdote quolibet destituatur, quam talem parochum habeat; qua de re dicit Hurtado (n. 1354), quod notorie improbus sine fundata spe emendationis, qui scandalo suo Paroeciam infecturus sit, non potest eligi ne in necessitate quidem. 2.º Hodie caute procedendum esset etiam si adesset periculum quod subjectus (caeteroquin dignus) *placitum regium* obtenturus non foret; quomodo enim talis electio ad vacantis Ecclesiae gubernationem opportuna esset? 3.º Aliqua advertentia exigeretur etiam si, propter leges conscriptionis militaris, Sacerdos non adhuc liber esset et versaretur in periculo advocacionis ad exercitum; qua de re vide Instructionem S. C. S. O. supra relatam (n. 92). 4.º Si Examinator concurrentis indignitatem, vel minorem dignitatem, ex notitia habita sub secreto cognosceret, tunc ex dictis (*Praxis n. 2075-2111*) normam sumere deberet.

105. *Quaenam sunt praecipuae occasiones, quae ad falsum et injustum iudicium pertrahere possunt?*

1.º Aliqua affectio humana, v. g., odii, amicitiae, vel propter preces, intercessionem etc.

2.º Impatentia, si forte concurrens prolixiori sermone vel caractere male intelligibili scripserit, maxime si Examinatores jam valde sint defatigati et taedio affecti.

3.º Si concurrens in responsis latinis grammaticae errores immiscere soleat. Non de magistro grammaticae, sed de paroco eligendo agitur.

4.º Si concurrens, propter mores vel alia motiva exceptionibus subjectus, magistrales et perpulchras casuum resolutiones fecerit: facillimum est enim quod scientia ita illudat, ut defectus zeli, operositatis, prudentiae, probitatis etc. nihil vel parum considerentur. Idem dic si aliqua alia dos praeclara (v. g. zelus) in concurrente valde fulgeret; dum interim graves defectus (v. g., imprudentiae, avaritiae etc.) eum ad illam paroeciam regendam ineptum redderent. Illudere potest etiam magna concurrentis liberalitas, si nempe ex nimia cordis bonitate et prudentiae defectu res eo usque procedere possint, ut ultra vires aere alieno gravetur etc. Denique facile contingere potest quod Examinatores parum vel nihil considerent aptitudinem ad locum; quod scilicet scientiae aliarumque optimarum qualitatum splendore illusi approbent subjectum, qui propter aliquam circumstantiam (et quidem forte ei minime imputabilem, v. g., familiae suae) ad regendam paroeciam illam particularem ineptissimus sit.

106. *Quid si aliquis intra tempus praefixum scripta non compleverit, et longiori tempore indigerit?* Quum dictum temporis spatium non pertineat ad substantiam concursus, Episcopus, attentis peculiaribus circumstantiis (v. g. quia aliquis sit piger et impeditus in scribendo), alicui (etsi alii concurrentes reclamarent) tempus prorogare potest. Examinatores tamen huic defectui aliquod pondus in iudicio ferendo dare debent. Hoc autem pluribus S. C. C. resolutionibus confirmatur. *Acta (XIX. 394-395).*

107. *Quid si aliquis quaestionem aliquam sine responso relinquerit, vel traductionem aut conciunculam omiserit?* Haec omissio notanda erit ab Examinatoribus, sed hoc solum non efficeret ut concurrens necessario reprobari debeat. Cf. *Acta (XXII. 133 et seqq.).*

108. *Quid si Examinatores iudicarent de sola scientia?* Male se gerent, et quidem ita ut concursus ex hoc invalidus redderetur.

Quod male se gerant patet 1.º ex Tridentino (*l. c.*) dicente: « Renuntiantur quotcumque ab his (examinatoribus) idonei iudicati fuerint aetate, moribus, doctrina, prudentia et aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis ». Patet 2.º ex Benedicto XIV, qui (*Const. Cum illud*) dicit: « Parem, ni forte majorem, solertiam examinatores adhibeant in perscrutandis aliis qualitibus regimini animarum consentaneis; morum honestatem inquirent, gravitatem, prudentiam, praestita hactenus Ecclesiae obsequia, acquisitam in aliis muneribus laudem, aliaque spectabilium virtutum ornamenta, doctrinae arcto foedere consocianda; hisque omnibus conjunctim expensis, inhabiles per sua suffragia rejiciant, et idoneos Episcopo renuncient ».

Quod secus agendo concursus invalidus reddatur, potest ex decreto S. C. C., quae interrogata: « An, sicut Episcopo et Examinatoribus simul junctis Concil. Trid. committit examen scientiae, sic etiam committat eisdem simul examen morum et prudentiae; ita ut, si examen aetatis, morum et prudentiae factum fuerit a solo Episcopo, concursus sit nullus? » Die 2º Aug. 1607 respondit: « Si examinatores non retulerint idoneos quoad omnes qualitates, prout Concilium requirit, nullum esse concursum ». (*Cf. Bened. XIV. De Syn. IV. 8.*)

109. *Quid si examinatores darent prius iudicium de scientia et postea de aliis qualitibus; ita ut, si concurrens ad quaesita male responderit, possint illum definitive reprobare, antequam alias ejusdem qualitates consideraverint?* Tunc quoque Examinatores ita perperam se gererent ut concursus esset nullus. Tridentinum enim exigit ut omnia prius perpendantur et postea iudicio unico et copulativo, subjectus iudicetur idoneus vel non idoneus; secus, concursus esse invalidum, S. C. C. pluries declaravit. Vide *Acta (XI. 117-133)*, et *Avvisatore Eccl. (An. V. pag. 73)*.

110. *Debentne aut possunt Examinatores iudicare etiam de majori idoneitate?*

I.º Ad iudicandum quis sit magis idoneus neque tenentur, neque jus habent. S. C. C. (*22 Jul. 1741*) dixit: « Examinatores debent renunciare quot idonei reperti fuerint, non autem quis eorum dignior sit ». Et Benedictus XIV (*l. c.*) scripsit: « Oritur quaestio an hujusmodi iudicium de majori habilitate, seu supra caeteros approbatos praestantia, ad solum spectet Episcopum, an etiam ad Synodales Examinatores. Sed adeo luculenta sunt verba quibus Tridentinum renuntiare digniorem inter approbatos solius Episcopi iudicio committit, ut mirum nobis videatur aliquos reperiri Doctores, qui id juris adscripserint Examinatoribus. Quod iterum nos declaravimus et confirmavimus in praefata nostra Encyclica ».

Nil tamen vetat quominus, Episcopo exigente aut non contradicente, Examinatores in modo iudicium proferendi diversos etiam idoneitatis vel indignitatis gradus expriment; quod passim, et Romae quoque, fieri solet.

111. *Quaenam methodus praeferenda videtur in dandis votis?* Methodus melior videtur sequens quae Romae servatur.

I.º Quilibet Examinator conficit notulam (vulgo *listino*), quae ad auxilium memoriae tantummodo deservit, ut sententiae justitia melius in tuto ponatur.

II.º Haec notula fit pro quolibet concurrente, et habet duas partes principales: prima ad determinandum meritum scriptorum, scilicet uniuscujusque resolutionis, conciunculae et traductionis; secunda pro indicanda summa aliarum qualitatum (id est morum, aetatis, prudentiae etc.).

III.º Scripta solent esse sex (scilicet tres casus morales, quaestio theologiae dogmaticae, conciuncula, et traductio). Quilibet examinatus in determinando merito uniuscujusque ex his scriptis, utitur sequentibus signis, scilicet 1 ad significandum *bene vel optime*; ½ ad significandum *mediocre*; 0 ad significandum *male vel pessime*.

N. B. Non multum aestimari debet error, si res fuisset difficilis et non practica; quam scilicet Parochus, ad bene exercendum officium suum, extemplo scire non teneatur.

IV.º Expresso merito uniuscujusque scripti, examinatus conficit summam, et scribit numerum resultantem, qui meritum totale scriptorum indicabit.

V.º Postea considerantur aliae qualitates; et scribitur 6 ad indicandum *optime*; 0 ad significandum *pessime*. Ad indicandos autem gradus inter haec duo extrema, 5, vel 4, vel 3 etc. scribentur.

VI.º Deinde ex merito scriptorum et ex merito aliarum qualitatum nova summa conficitur. Numerus maximus (uti patet) erit 12; et medius erit 6.

Hinc examinador ad decidendum an concurrentem Episcopo denuntiari debeat tamquam approbatum, vel tamquam reprobatum, vel tamquam nec approbatum nec reprobatum, regulam sumere poterit sequenti modo:

VII.º Numerus ultra 6 approbatum, infra 6 reprobatum, 6 nec approbatum nec reprobatum indicare poterit. Dico *poterit*; dantur enim casus in quibus concurrens obtineat 6 quoad doctrinam, et 0 propter defectum aliarum qualitatum, unde tamquam nec approbatus nec reprobatus indicari deberet; et tamen regula falleret, eo quod dictus defectus sit talis ac tantus ut tamquam omnino reprobatus denuntiandus sit. Tantumdem contingere posset si quis optimas haberet qualitates, sed defectus scientiae absolutam reprobationem exigeret. Sed, praescindendo ab his casibus exceptionalibus, regula exposita optime deservit.

Exempla

	1. Cas.	2. Cas.	3. Cas.	Dogm.	Conciun.	Traduct.	Sum. script.	Qualit.	Sum. tot.
Cajus	1	1	1	1	1	1	6	6	12
Livius	0	½	½	½	½	0	2	3	5
Ennius	1	0	½	½	½	0	2½	3½	6

Sic itaque Cajus approbatus, Livius reprobatus, et Ennius nec approbatus nec reprobatus resultaret.

VIII.º Postquam quilibet examinador determinaverit iudicium suum pro primo concurrente, illum denuntiabit Episcopo, sive viva voce, sive (ut mihi magis placet) per schedulam clausam; in qua, si iudicaverit concurrentem approbatum, scribet **A** cum duobus numeris exprimentibus meritum doctrinae et meritum aliarum qualitatum. Si e contra illum iudicaverit reprobatum, scribet **R** (cum numeris etc.). Si denique illum iudicaverit nec approbatum nec reprobatum, scribet **N. A. N. R.** (cum numeris etc.).

IX.º Notandum quod Examinatores vota sua dare debent collegialiter et praesente Episcopo; votis autem datis, illa amplius destruere vel modificare nequeunt; unde ad secundam votationem nunquam recurri potest. Vide *Monitore* (IV. I. pag. 155-157).

112. *Quid de methodo denuntiationem faciendi Episcopo viva voce vel per albas et nigras?*

Examinatores possunt certe etiam viva voce denuntiari Episcopo approbatus vel reprobatus etc.; sed haec methodus subicitur tentationi respectus humani, si forte aliquis examinador vellet aliquem reprobare, et aegre ferret quod alii examinatores id scirent, maxime si de eorundem secreto (ad quod caeteroquin tenentur) confidentiam non haberet.

Methodus exprimentis sententiam per albas et nigras deservire posset; dummodo pro unoquoque concurrente quilibet examinador unicam tantummodo fabam (sive albam sive nigram) daret. Sed Episcopi ordinarie intelligere cupiunt sententiam Examinatorum etiam circa gradum meritorum; quod sic non praestaretur.

Si autem per plures fabas unusquisque Examinador suam sententiam

exprimeret, talis methodus ita periculosa esset, ut concursus invalidus esse posset; aliquando enim contingeret casus, in quo (si examinatores essent quatuor) reprobatus a tribus resultare posset approbatus (eo quod quartus examinador multas albas ei dedisset); et viceversa approbatus a tribus, reprobatus resultare posset.

Adhuc autem pejus esset si prius quoad doctrinam, postea quoad alias qualitates vota darentur, et ex summa decisio sumeretur.

ARTICULUS IV.

De partibus, quae hoc in iudicio ad Episcopum spectant.

113. *Quid spectet ad Episcopum praesentibus Examinatoribus?* Quoad unumquemque concurrentem, aperiendo et considerando schedulas, videre debet an vota examinerum sit favorabilia, vel contraria, vel paria, vel singularia. Erunt *favorabilia* si concurrens ab omnibus examineribus, vel a majori parte ipsorum, approbatus fuerit; et idem dicendum videtur si ab uno approbatus, et ab aliis nec approbatus nec reprobatus fuerit. Erunt *contraria*, si ab omnibus vel a majori parte fuerit reprobatus. Erunt *paria*, si (v. g., quatuor extantibus examineribus) duo approbassent, et duo reprobasent. Erunt denique *singularia* si, tribus extantibus examineribus, unus approbasset, alter reprobasset, et tertius, nec approbando nec reprobando, indifferens fuisset. *Monitore* (l. c.) cum Palao (XIII. III. II. § 4. n. 6) et Garzias (*De Benef. IX. n. 38*). Sed idem dicendum videtur si examinatores fuissent quatuor, et unus approbasset, alter reprobasset, alii vero duo indifferentes fuissent. In substantia autem vota singularia non differunt a votis paribus; in utroque enim casu lanx a neutra parte cadit, et in aequilibrio remanet.

114. Si vota fuerint contraria, Episcopus pro concurrente nihil facere poterit: si vero fuerint paria aut singularia, poterit suo voto accedere, et declarare an tamquam approbatus, vel tamquam reprobatus haberi debeat; dicit enim Tridentinum (l. c.): « Quorum (examinerum) votis, si pares » aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus, vel Vicarius, quibus » magis videbitur ». Hoc autem ei licebit non solum in necessitate, sed etiam quando alii concurrentes (qui probatissimi evaserint) non deessent. Oportet tamen ut collegialiter, scilicet praesentibus examineribus, id praestet; ut bene notat Bened. XIV (*De Syn. IV. VIII. 5*). Cf. *Monitore* (IV. I. 157).

115. *Postquam vota (ut supra) habita et notata fuerint ab Episcopo, quid ei reliquum erit?*

Debet considerare (etiam separatim ab Examinatoribus) quisnam inter approbatus magis idoneus iudicandus sit, eumque ad vacantem Ecclesiam nominare. Apertissima sunt verba Tridentini (l. c.) dicentis: « Ex hisque » (approbatis) Episcopus eligat, quem caeteris magis idoneum iudicabit ». Ad iudicandum autem de majori idoneitate, respicere debet praecipue vitae sanctitatem et prudentiam. Rectissime scripsit S. Ligorius (IV. 92) « Qui » praeditus est majori sanctitate aut prudentia, praefendus est ei qui sola » scientia praeeminet ». Et (*Hom. Ap. VII. 54*) subiungit: « Quoad scien-